

پژوهش‌ها در معماری اسلامی ۵

شماره شایا: X-980 - 2382

فصلنامه علمی - پژوهشی
قطب علمی معماری اسلامی
سال دوم - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۳

الگوهای طراحی مسجد در معماری معاصر
محمد جواد مهدوی‌نژاد / محمد مشایخی / منیره بهرامی

بررسی تأثیر مفهوم «درخت طوبی» در شکل‌گیری گنبد‌های شاخص صفوی
هادی صفایی‌پور / غلامحسین معماریان / محمدرضا بمانیان

مفهوم ماندگاری در معماری اسلامی و مقایسه‌ی آن با مفهوم پایداری در معماری معاصر
فائزه شفیعیان داریانی / محمدرضا پورجعفر / علیرضا قبادی

باغ ایرانی - باغ شفاعت
شفابخشی طبیعت در نگاه اسلامی و محیط‌های درمانی
کریم مردمی / صدیقه میرهاشمی / کسری حسن پور

گونه‌شناسی الگوی چهارصفه در معماری ایرانی و سیر تحول آن
اسدالله جودکی عزیزی / سیدرسول موسوی حاجی / رضا مهرآفرین

بررسی ویژگی‌های فضای ورودی به عنوان مفصل و حریم بصری در عرصه‌های عمومی مجاور
نمونه موردی: بندر لافت
مهران علی‌الحسابی / ابوالفضل قربانی

بازخوانی اسناد کتیبه‌ای غیرمنقول در میراث جهانی مجموعه بازار تاریخی تبریز
حسین اسمعیلی سنگری / وحید ایلائی

لیست داوران این شماره:

دکتر بهمن ادیب زاده، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی
دکتر علی اسدپور، مدرس دانشگاه هنر شیراز
دکتر محمدرضا بمانیان، استاد دانشگاه تربیت مدرس
دکتر علی اکبر تقوایی، دانشیار دانشگاه تربیت مدرس
دکتر حیدر جهانبخش، استادیار دانشگاه پیام نور
دکتر مهدی خاکزند، استادیار دانشگاه علم و صنعت
دکتر محمدحسین ذاکری، استادیار دانشگاه شیراز
دکتر علی محمد رنجبر کرمانی، استادیار دانشگاه قم
دکتر محمدمنان رئیسی، استادیار دانشگاه علم و صنعت
دکتر حسن سجاذزاده، استادیار دانشگاه بوعلی همدان
دکتر اصغر مرادی، استاد دانشگاه علم و صنعت
دکتر ابوالفضل مشکینی، استادیار دانشگاه تربیت مدرس
دکتر غلامحسین معماریان، استاد دانشگاه علم و صنعت
دکتر صلاح الدین مولانائی، استادیار دانشگاه کردستان
دکتر مسعود ناری قمی، مدرس دانشگاه کاشان
دکتر بهزاد وثیق، استادیار دانشگاه صنعتی جندی شاپور
دکتر پریسا هاشم پور، استادیار دانشگاه هنر اسلامی تبریز

نشریه پژوهش‌های معماری اسلامی بر اساس مجوز کمیسیون نشریات
وزارت علوم تحقیقات و فناوری به شماره ۱۳۷۲۰۶/۱۸/۳ مورخ
۹۳/۷/۲۸ از شماره نخست دارای اعتبار علمی پژوهشی می باشد.

این مجله در پایگاه های (SID) و (ISC) نمایه می شود و
برنامه هایی در دست است که مجله در پایگاه (ISI) نیز نمایه شود.

مدیر مسئول: معاونت پژوهشی دانشگاه علم و صنعت ایران

سرمدیر: مهندس عبدالحمید نقره کار

مدیر داخلی: دکتر محمد منان رئیسی

ویراستار ادبی فارسی: سارا متولی، محمد نقی تسکین دوست

ویراستار ادبی انگلیسی: مجتبی حکیم الهی

کارشناس مجله: مهندس امیر حسین یوسفی / فلامعمارزنجانی

هیأت تحریریه:

دکتر سید غلامرضا اسلامی : دانشیار دانشگاه تهران

دکتر حسن بلخاری : دانشیار دانشگاه تهران

دکتر مصطفی بهزادفر : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمد رضا پور جعفر : استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر مهدی حمزه نژاد : استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر اسماعیل شیعه : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر منوچهر طیبیان : استاد دانشگاه تهران

دکتر محسن فیضی : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر حمید ماجدی : دانشیار واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر اصغر محمد مرادی : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر غلامحسین معماریان : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر فاطمه مهدیزاده : دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمدنقی زاده : استادیار واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر علی یاران : دانشیار وزارت علوم تحقیقات ، فناوری

طراح جلد و صفحه آرا: مهندس امیر حسین یوسفی

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

باغ ایرانی - باغ شفابخش
شفابخشی طبیعت در نگاه اسلامی و محیط های درمانی

*** کریم مردمی ***

استادیار، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران (نویسنده مسئول)

*** صدیقه میرهاشمی ***

پژوهشگر مرکز تحقیقات تروما، دانشگاه علوم پزشکی بقیه اله اعظم (عج)

*** کسری حسن پور *****

دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه علم و صنعت ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۰/۱۶ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۳/۱۱/۲۷

چکیده:

بیان مسئله: مطالعات فراوانی نشان داده اند حضور و گذران ساعت های طولانی در مراکز درمانی، برای بیماران، ملاقات کنندگان و کارکنان تجربه ای تنش زاست. از این رو استفاده از طبیعت در مراکز درمانی، بعنوان رهیافتی جهت کاهش تنش های محیطی و ارتقاء کیفیت محیط، مورد توجه و تحقیق پژوهشگران بسیاری قرار گرفته است. یافته های آنها مبین این مطلب است که استفاده از فضای سبز و ایجاد امکان دسترسی کاربران مراکز درمانی به طبیعت، می تواند محیطی آرامش بخش مهیا سازد و همچنین در روند بهبودی بیماران مؤثر واقع شود.

اهداف و روش تحقیق: حال در این مطالعه، جهت تأکید بر استفاده از طبیعت در مراکز درمانی کشور و نگاه عمیق تر به مسئله، نقش طبیعت در شفای انسان و دلیل آن، با استفاده از منابع اسلامی، و به روش توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است. سپس جهت ارائه ی راهکاری عملی، امکان بکارگیری الگوی باغ ایرانی، بعنوان یک باغ شفابخش در بیمارستان ها، ارزیابی شده است. بدین صورت که ابتدا با مرور و تحلیل ادبیات علمی موضوع، ویژگی های جامعی از یک باغ شفابخش در بیمارستان ها تبیین؛ و سپس تطابق این ویژگی ها با الگوی باغ ایرانی، از دو طریق بررسی گردید. ۱- توصیف و تحلیل اسناد کتابخانه ای موجود ۲- بررسی نظر متخصصان از طریق پرسشنامه.

نتایج: یافته های این مطالعه حاکی از آن است که در منابع اسلامی مطالب فراوانی بر تأثیر مثبت طبیعت بر سلامت انسان، تأکید و تأیید دارد؛ این تأثیر می تواند به دلایلی همچون اشتراک در مبدأ و ساحات وجودی، و همچنین تحریک قوا و حواس انسان باشد. همچنین باغ ایرانی، بر مبنای ارزیابی اسناد موجود و نظر متخصصان، الگویی بسیار مناسب جهت بکارگیری در ایده های طراحی باغ شفابخش در بیمارستان ها می باشد.

واژه های کلیدی: انسان و طبیعت، باغ شفابخش، باغ ایرانی، منابع اسلامی، بیمارستان.

مقدمه

بیمارستان به عنوان مکانی که فرایند مراقبت و درمان انسان بیمار (که بخشی از جسم یا روان او آسیب دیده) در آن انجام می گیرد از اهمیت خاصی برخوردار است؛ و در معماری آن، محوریت انسان و پاسخگویی به نیازهای او، در اولویت است (لنگ ۱۳۸۳، ۱۲۳). درحالیکه مراکز درمانی در کشور ما و همچنین در بسیاری از نقاط جهان، به گونه ای طراحی و ساخته می شود که فضا و محیط آنها نه تنها نقش مثبتی در جهت اهداف درمانی و شفابخشی ایفا نمی کند؛ بلکه با افزایش تنش و استرس، تأثیرات منفی زیادی به همراه دارد. یکی از راهکارهای مهمی که در دهه-ی گذشته، در راستای ارتقاء کیفیت محیط مراکز درمانی بکارگرفته شد؛ ایجاد ارتباط بیماران با طبیعت در این مراکز می-باشد (مردمی و همکاران ۱۳۹۲، ۱۵۲).

مرور ادبیات موضوع نشان می دهد در قرون گذشته، طبیعت سبز، نور خورشید و هوای تازه، از ملزومات شفابخشی در محیط های درمانی محسوب می شدند؛ از معابد درمانی یونان و روم، درمانگاه های واقع در صومعه های قرون وسطی گرفته تا بیمارستان های بزرگ شهری در قرن ۱۷ و ۱۸، دارالمجانین و آسایشگاه های قرن ۱۹ و ۲۰ (هورزبورگ ۱۹۹۵؛ مالکین ۲ ۱۹۹۲) (تصاویر ۳ و ۴). حدوداً بین سال های ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۰ در اکثر کشورهای غربی، بیمارستان های چندین طبقه ساخته شده به سبک بین المللی و مشابه ساختمان های اداری بود. دستگاه های تهویه جایگزین تهویه طبیعی و ساخت تراس و بالکن نادیده گرفته شد. طراحی ساختمان های درمانی به شیوه ای بود که سبب افزایش تنش بیماران، ملاقات کنندگان و کارکنان می شد (تصویر ۴)؛ اما در اوایل دهه ۱۹۹۰ دست اندرکاران نظام سلامت متوجه واکنش منفی بیماران نسبت به طراحی اداری حاضر شدند (اولریش ۳ ۱۹۹۲). در راستای بر طرف نمودن این مشکل، تحقیقات مهمی انجام گرفت که بررسی رابطه ی طبیعت و سلامت انسان و بکارگیری دوباره ی طبیعت در مراکز درمانی از مهمترین موضوعات آن بود. یافته های علمی محققان مبین این مطلب بود که «طبیعت تأثیرات مثبتی در سلامتی دارد» (هارتیگ ۴

۱۹۹۳؛ هارتینگ و همکاران ۱۹۹۱؛ اولریش ۱۹۸۴، ۱۹۸۶، ۱۹۹۲، ۱۹۹۳).

طبق نظرسنجی که از بیماران چندین بیمارستان به عمل آمد؛ (بیمارانی که از نظر سن، محل بستری و نوع بیماری متفاوت از هم بودند) مشخص شد که تقریباً همه ی آنها نسبت به اهمیت شرایط فیزیکی محیط درمانی و مطلوب بودن دسترسی به فضای سبز (باغ، چشم انداز، بالکن، گیاهان داخل ساختمان و مناظر طبیعت) نظر مثبتی داشتند (مکری ۱۰ ۱۹۹۷). در دو بررسی که از بیماران پرسیده شده بود به هنگام ناراحتی و استرس کجا را انتخاب می کنند؛ مشخص شد که اکثر بیماران به طبیعت بیرون ساختمان پناه می برند (فرانسیس ۱۱ و مارکوس ۱۹۹۱). اولین ارزیابی سیستماتیک باغ های محوطه های درمانی، در کشور امریکا انجام شد که طبق آن چهارباغ در بیمارستان ها به وسیله ی مشاهده، تجزیه و تحلیل و مصاحبه بررسی شد. ۹۰ درصد بیماران بعد از گذراندن اوقاتی در محوطه سبز، تغییر مثبتی در حال خود احساس می کردند (مارکوس و بارنس ۱۲ ۱۹۹۵).

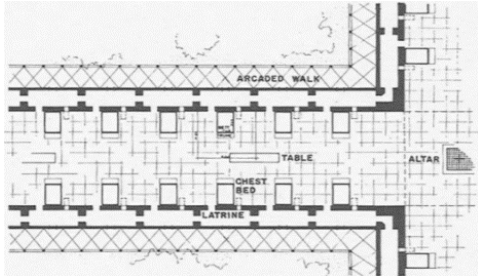
به طور خلاصه مزایای حضور طبیعت در مراکز درمانی عبارت است از (اولریش ۲۰۰۰): کاهش استرس بیماران، پرسنل و ملاقات کنندگان، افزایش آستانه ی تحمل درد و کاهش استفاده از داروهای مسکن، کاهش افسردگی کاربران، زندگی با کیفیت بالاتر برای بیماران دائمی، کاهش هزینه ها، کاهش مدت زمان، بهبود رضایت مندی بیمار و افزایش رضایت شغلی پرسنل.

امروزه استفاده از طبیعت در مراکز درمانی کشورهای توسعه یافته، روزبه روز رونق بیشتری یافته و شاهد ایده های گوناگونی از طراحی باغ بعنوان جزء مهمی از فضاهای درمانی هستیم؛ اما متأسفانه در کشور ما معماری بناهای درمانی با نگرشی کهنه دنبال می گردد که خاصیت شفابخشی طبیعت نقشی در آن نداشته و شاید بعنوان عاملی غیرضروری تلقی می گردد. حال هدف از این مطالعه بازشناسی تأثیر طبیعت بر سلامت انسان از منظر منابع و آموزه های اسلامی است تا تأکیدی باشد بر ضرورت توجه به حضور طبیعت در مراکز درمانی کشور.

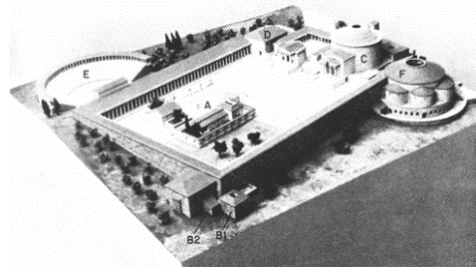

برای بکارگیری در مراکز درمانی (بعنوان باغی شفابخش) پرداخته می شود. بطور خلاصه ساختار این مطالعه و مطالب ارائه شده در نمودار زیر بیان شده است:

تصویر ۲. پلان بیمارستان فیلیت ۷ در میلان، ارتباط فضای درمانی با طبیعت؛ (مأخذ: همان)

سپس برای ارائه ی راهکار عملی همسو با ارزش های فرهنگی و ویژگی های بومی، و با هدف جلوگیری از تقلید صرف از نمونه های غیر ایرانی، به بررسی قابلیت باغ ایرانی

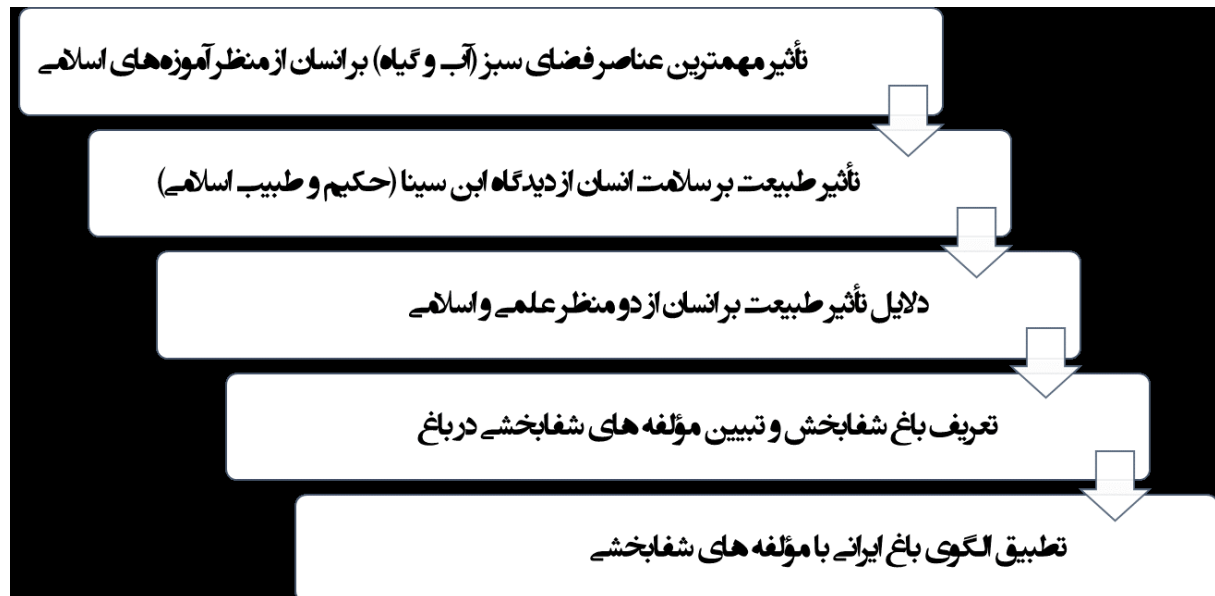
تصویر ۱. یک معبد درمانی در یونان، حضور طبیعت در بنای درمانی؛ (مأخذ: باراک ۵؛ دیکرمن ۲۰۰۶)

تصویر ۴. بیمارستان متودیست ۹ در امریکاه از بین رفتن ارتباط ساختمان های درمانی با طبیعت؛ (مأخذ: همان)

تصویر ۳. صومعه ی درمانی در قرون وسطی، نقش شفابخشی طبیعت در بنای درمانی قرون وسطی؛ (مأخذ: کوپر مارکوس ۲۰۰۵)

نمودار ۱. ساختار این مطالعه و مطالب ارائه شده

روش تحقیق

این مطالعه، تحقیقی گام به گام است که در مرحله ی اول آن تأثیر طبیعت بر سلامت انسان بر اساس آیات قرآن کریم و روایات به روش توصیفی-تحلیلی و جمع آوری داده ها به روش کتابخانه ای بررسی شده است. از آنجایی که از منظر اسلامی، هر راهکاری لازم است عادلانه و به جا باشد؛ ضروری است قبل از تبدیل نظر به عمل، مورد ارزیابی قرار گیرد. از منظر اسلامی، «تمام مکاتب بشری یا ناقص است و یا منحرف. زیرا عقل بالفعل انسان قادر نیست مفهوم فطرت ازلی و ابدی انسان، مسیر تکامل انسان و غایت انسانی را بدون نقص و خطا تبیین نماید و فقط کلام الهی و معصومین (س) جامع و مانع و خطاناپذیر است» (نقره کار ۱۳۸۷). لذا به بررسی تأثیر طبیعت بر انسان در راستای شفافبخشی او از منظر کلام الهی و معصومین پرداخته شد. در مرحله ی بعد با هدف بکارگیری اثربخش تر خاصیت شفافبخشی طبیعت، به دلایل و چگونگی تأثیر طبیعت بر انسان، به روش توصیفی-تحلیلی و رویکرد تفسیرگرا پرداخته شده است.

در مرحله ی آخر قابلیت الگوی باغ ایرانی برای بکارگیری در مراکز درمانی به روش تطبیقی-تحلیلی و در سه بخش بررسی شده است. در بخش نخست با مرور ادبیات موضوع، خصوصیات و ویژگی های جمعی برای باغ های شفافبخش قابل استفاده در مراکز درمانی، تبیین گردید. سپس به مقایسه و تطبیق باغ ایرانی با اصول تبیین شده ی بخش پیشین، از طریق مرور شواهد کتابخانه ای پرداخته شد. در بخش سوم این مرحله از مطالعه با هدف تأکید بر یافته ها از روش پیمایش استفاده شد؛ بدین صورت که پرسشنامه ای تهیه و در اختیار متخصصان رشته منظر قرار داده شد. برای انتخاب جامعه ی پژوهش از روش نمونه گیری شبکه ای ۱۳ استفاده گردید؛ به این صورت که از دو فرد صاحب نظر که در حوزه ی باغ ایرانی و باغ شفافبخش مطالعه و پژوهش های معتبری داشتند خواسته شد که علاوه بر پاسخگویی به پرسشنامه، افراد مطلع و مناسب جهت این تحقیق را معرفی نمایند. مجموعاً ۲۳ نفر شناسایی و پاسخ هایشان مورد بررسی قرارگرفت. این حجم نمونه داده ها

را به سطح اشباع رسانید؛ و با افزایش حجم نمونه تغییر معناداری در داده ها رخ نخواهد داد. پرسشنامه شامل ۹ سؤال مستخرج از مرور ادبیات موضوع بود و در هر سؤال، یکی از ویژگی‌های تبیین شده ی باغ شفافبخش مراکز درمانی مطرح و از مخاطب خواسته می شد میزان تطابق الگوی باغ ایرانی را با مورد توصیف شده، از یک (عدم تطابق) تا پنج (تطابق کامل) ارزیابی کند. روایی پرسشنامه توسط دو متخصص تأیید شد (روایی محتوا). برای پایایی ابزار پژوهش، از روش آزمون-آزمون مجدد، روی ۹ داوطلب استفاده شد. ضریب همبستگی ۰,۸۵ محاسبه شد که شاخص مطلوبی برای پایایی می باشد. ضریب آلفا کرونباخ برای کل پرسشنامه نیز ۰,۹۲ محاسبه گردید. جهت تحلیل آماری پاسخ ها، به ترتیب برای تطابق کامل امتیاز ۵ و در نهایت برای عدم تطابق امتیاز ۱ در نظر گرفته شد؛ و میزان انطباق برای هر مورد به درصد محاسبه گردید. برای ارزیابی میزان انطباق کلی نیز از فرمول زیر و برای تحلیل آماری از آمار توصیفی نرم افزار SPSS ویرایش ۱۷ استفاده شد.

بالاترین نمره ی هر سؤال (۵) * تعداد سؤالات (۹) /

مجموع نمرات بدست آمده * ۱۰۰

۱. تأثیر طبیعت بر انسان از منظر آموزه های اسلامی

در قرآن کریم افزون بر ۷۵۰ آیه به پدیده‌های طبیعی اشاره داشته و بیش از ده درصد آیات این کتاب به طبیعت اختصاص یافته است. از منظر آموزه های اسلامی، خداوند متعال، طبیعت را خلق نمود و سرنوشت انسان را به گونه ای رقم زد که در دامن طبیعت رشد کند. مظاهر طبیعی نیز به عنوان مواهب الهی در خدمت انسان قرار گرفته تا نیازهای او را برآورد و زمینه ساز بقا، حیات و تکامل او باشد (گلشنی ۱۳۷۵، ۹۷ و ۱۱۱).

۱-۱. تأثیر گیاهان بر انسان

قرآن کریم در چندین آیه، گیاهان را «شادی‌آفرین» دانسته و آنها را به «بهجت‌انگیزی» توصیف می‌کند که به جهت اختصار به سه آیه شریفه اشاره می‌شود. قرآن کریم می‌فرماید: «زمین را مرده و فسرده می‌بینی و چون آب

۱-۲. تأثیر آب بر انسان

قرآن کریم می‌فرماید: «ما از آسمان، آبی طهور فرو فرستادیم. ۲۱» مفسران در تشریح «طهور» گفته‌اند: طهور یعنی، بسیار پاکیزه که خود به خود پاک است و غیر خود را پاکیزه می‌کند؛ چرک را از جسم شستشو می‌دهد و پلیدی‌های روحی را از روان می‌زداید. آب تأثیر شگرفی بر جسم و روح انسان دارد؛ به تعبیر قرآن کریم «مایه حیات» همه چیز آب است. آب نه تنها جسم ظاهری را شستشو می‌دهد؛ بلکه حالت مثبت روحی و روانی در انسان ایجاد می‌کند و به او تقدس می‌بخشد. در روایات، نگاه به آب جاری توصیه شده و آن را سبب جلای چشم و افزودن روشنایی آن دانسته‌اند. چنان که امام کاظم (ع) فرمود: نگاه به آب جاری چشم را جلا داده و به روشنایی آن می‌افزاید. ۲۲. (همان)

۱-۳. تأثیر طبیعت بر انسان از دیدگاه ابن سینا
بررسی نظرات ابن سینا از آن جهت اهمیت دارد که او هم حکیم، وهم طبیعی مسلمان است. ابن سینا، فضای زیست آدمی را در چگونگی سامان‌یابی تن و روان او بسیار مؤثر می‌داند. او در کتاب قانون در بحث استفاده از دارو برای درمان می‌نویسد: «بدان که کمک جستن از چیزهایی که نیروهای روانی را تقویت می‌کنند؛ مانند شادی و دیدار با مناظر خوش آیند طبیعت و همنشینی با نشاط آورها برای بیمار بسیار نافع است» (ابن سینا ۱۳۷۰، ۲۱۳). بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که ابن سینا طبیعت پیرامون انسان را در جسم و روان او مؤثر می‌داند و از ارتباط با طبیعت به عنوان یک روش درمانی یاد می‌نماید.

جدول ۱. تأثیر عوامل طبیعی بر سلامت انسان از منظر آموزه‌های اسلامی؛ (مأخذ: نگارندگان)

عوامل طبیعی	صفت	تأثیر بر سلامت انسان
گیاه	بهیج - ذات بهجه - نشره	چشم نواز - ضد افسردگی - آرامش بخش - فرح بخش
آب	ی حیات مایه - طهور	روشنایی بخش چشم - پالایش روح و روان - تقدس بخش

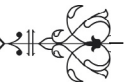
وضعیت تعادل قرار گیرد» و دلایل این کاهش استرس را اینگونه عنوان می‌کند: تفاوت مقیاس داخلی ساختمان و فضای سبز در خارج از ساختمان، تجربه‌ی اشکال طبیعی در مقابل خطوط مستقیم داخل ساختمان، مکانی برای

باران بر آنها فرستیم؛ بجنبند و بر دمد و انواع گیاهان زیبا و شادی‌آفرین برویاند.» ۱۴ واژه «بهیج» از ماده «بهج و بهجه» است که به معنای شادی، خوشحالی و سروری است که از نیکویی و زیبایی چیزی برخیزد. چنان که مفسر بزرگ شیعه، شیخ طوسی (ره) می‌فرماید: ۱۵: «بهجت، چشم‌انداز زیبایی است که وقتی انسان بدان می‌نگرد، غرق در شادی و سرور می‌شود» (رستمی ۱۳۸۵، ۷۸). در آیه‌ی دیگری آمده است: «زمین را بگسترده‌ایم و در آن کوه‌های بلند و استوار نهادیم و از هرگونه گیاه زیبا و بهجت‌افزا در آن رویاندیم.» ۱۶ «همچنین در این باره در آیه‌ی دیگری خداوند متعال وصف زیبایی «ذات بهجه» را به درختان داده و می‌فرماید: «خداوند برای شما از آسمان آبی فرو فرستاد که بدان بوستان‌های خرم و شادی‌آفرین رویاندیم.» ۱۷ در روایتی از امام صادق (ع) نقل شده که فرمود: «چهار چیز چهره را نورانی و روشن می‌کند که یکی از آنها تماشای گیاهان خرم و سرسبز است.» ۱۸ از امام کاظم (ع) نیز روایت شده که فرمود: «نگاه به گیاهان خرم و سرسبز، چشم را جلا می‌دهد و بر روشنایی آن می‌افزاید.» ۱۹ در روایتی از امام رضا (ع) نقل شده که فرمود: «بوی خوش، عسل، سوارکاری و نگاه به مناظر سرسبز و خرم، باعث نشاط و شادی می‌شود.» ۲۰ بر طبق نقل معصوم، نگاه به مناظر جذاب و سرسبز گیاهان برخی از بیماری‌های روحی و روانی را از بین می‌برد و افسردگی‌ها و غم‌ها را می‌زداید. چنان که تشریح معنای واژه «نشره» مؤید آن است: نشره چیزی است که موجب آرامش و راحتی اعصاب می‌شود؛ پس از آن که دچار بیماری و افسردگی شده است. (همان)

۲. دلیل تأثیر درمانی طبیعت بر انسان

در بررسی چرایی تأثیر طبیعت بر انسان از منظر علم، دو نظر کلی بدست می‌آید. اولریش معتقد است «ارتباط با طبیعت، با کاهش استرس، به بدن کمک می‌کند که در

در بررسی تأثیر طبیعت بر سلامت انسان از طریق تحریک قوا و حواس، از نظریات ابن سینا در حوزه ی نفس‌شناسی استفاده می‌نماییم. ابن سینا انسان را مرکب از جسم و نفس و روح بخاری معرفی می‌نماید و نفس انسان را به سه دسته ی نباتی، حیوانی و انسانی تقسیم و برای هر نفس ویژگی‌ها، قوا، فعل و عضوی را معرفی می‌کند (فعالی ۱۳۷۶، ۱۸۸). شیخ در مبحثی پیرامون ارتباط قوا با نفس می‌فرماید: «اساساً نفس دو جنبه دارد: جنبه فوق و جنبه دون، این دو بعد، متمانع و متعاندند و دل مشغولی به یکی موجب انصراف از دیگری می‌شود و شواغل بدنی نظیر احساس، تخیل، شهوت و... مانع غور عقلانی و شهودی می‌شود... جهت دیگر این که اشتغال به برخی قوا مانع از کمک نفس به قوای دیگر در انجام فعلشان می‌باشد؛ زیرا شأن نفس اینست که اگر به امور باطنی پرداخت از امور ظاهری غافل می‌گردد و اگر به امور خارجی مشغول شد از باطنیات غفلت می‌ورزد. مثلاً اگر نفس میل به محسوس کرد در تخیل و تذکر ضعیف می‌گردد و اگر به قوه شهوانی پرداخت از قوه غضبی باز می‌ماند... نفسی که مستعمل آلات محرکه و مدرکه و اساساً مستعمل بدن است معمولاً نمی‌تواند به جمیع امور و ابعاد نفس و قوا به طور یکسان و هم زمان پردازد و کسر و انکسارهایی و اقبال و ادبارهایی خواهد داشت. ۲۸ «۲۷» (فعالی ۱۳۷۶، ۱۹۸-۲۰۲). حال از مطلب ذکر شده می‌توان نتیجه گرفت اگر عاملی خارجی قوه ای از نفس انسان را به خود مشغول سازد؛ نفس از جنبه ی دون آن قوه باز می‌ماند. برای مثال اگر عاملی سبب نشاط و لذت در آدمی گردد؛ درد و الم را کمتر احساس نموده و یا اگر عاملی احساس را در انسان بر انگیزد؛ قدرت تخیل او را ضعیف می‌گرداند. از این قضیه می‌توان در توضیح چگونگی تأثیر طبیعت بر سلامت انسان بیمار استفاده کرد؛ به این ترتیب که اگر بتوانیم به گونه ای (برای مثال با استفاده از طبیعت که در بخش‌های پیشین بر فرح بخشی آن تأکید شد) نشاط و شادی را در بیمار ایجاد نماییم؛ حواس بیمار را از مریضی، درد و افکار منفی پرت کرده و بدن او فرصت بهتری جهت بازبایی تعادل خود و بهبودی پیدا می‌نماید. ذکر این مطلب ضروری است

تنهایی و خلوت گزیدن در مقابل فضای غیرخصوصی داخل ساختمان، هوای تازه ی طبیعت در مقابل هوای کنترل شده (اولریش ۱۹۹۹). ویلسون ۲۳ نیز در نظریه ی بیوفیلیا ۲۴ اینگونه استدلال می‌کند که چون انسان‌ها از طبیعت برخاسته‌اند؛ ذاتاً با طبیعت ارتباطی درونی دارند؛ و در جستجو و پیشروی بسمت محیط طبیعی یا محیط‌هایی که تقلیدگر جهان طبیعی است؛ تلاش می‌کنند (ویلسون ۲۵ و کلرت ۲۶ ۱۹۹۵). حال قصد داریم دلیل تأثیر طبیعت بر انسان را از منظر آموزه های اسلامی بررسی نماییم. نتیجه ی یافته های این موضوع را می‌توان در دو بخش زیر خلاصه نمود:

۱-۲. تأثیر طبیعت بر انسان بدلیل اشتراک در مبداء و ساحات وجودی

از منظر آموزه های اسلامی از دلایل تأثیر طبیعت بر انسان راه، می‌توان اشتراک آن‌ها در مبداء آفرینش بیان نمود و علاوه بر این اشتراک، در ساحات وجودی انسان و طبیعت تناظر و نظمی یکسان موجود است. سید حسین نصر در همین رابطه عقیده دارد «نفس گوهر عالم همان دم رحمانی (النفس الرحمانی) است. حال آنکه صورت‌های کیهانی و همه آنچه که طبیعت را تشکیل می‌دهد از خود ذات الهی صادر می‌شود... همانطور که انسان‌ها مرکب از روح، نفس و بدن اند عالم طبیعت نیز مرکب از مراتب وجودی متناظری است که ظاهری ترین آن مراتب منطبق با جسم و ماده است... در دیدگاه اسلامی درباره ی طبیعت به طور کلی نوعی تعادل در نظم کیهانی و نظم انسانی، که این هر دو نظم مشتمل بر ساحات روحانی، نفسانی و جسمانی اند، موجود است» (نصر ۱۳۸۵، ۳۶۰).

در معرفی نفوس انسان از منظر حضرت علی (ع)، نفس انسان به چهار دسته ی نباتی، حیوانی، عقلانی و روحانی قابل تقسیم است (نقره‌کار، ۱۳۸۷)؛ و همانطور که از این قول بر می‌آید؛ انسان در بخشی از نفس خویش با گیاهان و طبیعت مشترک است؛ و این اشتراک، اثرپذیری و تعاملی را بین انسان و طبیعت برقرار می‌نماید.

۲-۲. تأثیر طبیعت بر سلامت انسان بدلیل تحریک قوا و حواس

شده است؛ که با طراحی باغ شفابخش در بیمارستان ها بسیار مرتبط می باشد (علوم، ۱۳۸۸؛ میکائیلی و صحرایی نژاد، ۱۳۸۸). از برهم گذاری یافته های مطالعات فوق و تحلیل مطالب کتاب «باغ ها در مراکز درمانی» (مارکوس و بارس)، و نظرات مارکوس (مارکوس ۲۰۰۵) می توان ویژگی ذیل را بعنوان ویژگی های یک باغ شفابخش در بیمارستان ها بیان نمود:

۱. مهیا نمودن امکان دسترسی به طبیعت و تعامل با آن
۲. ایجاد فرصت انتخاب کردن، خلوت گزیدن و تجربه کنترل بر امور
۳. ایجاد محیطی برای دور هم جمع شدن و تعامل اجتماعی
۴. ایجاد فضایی برای تحرک فیزیکی (پیاده روی)
۵. آشنایی
۶. سکوت و دور بودن از سر و صدای مکانیکی و ماشینی
۷. آرامش و امنیت
۸. خوانایی
۹. خلق ویژگیهای مثبت و واضح

۳-۲. قابلیت بکارگیری باغ ایرانی به عنوان باغ شفابخش در مراکز درمانی، بر اساس مرور ادبیات موضوع

برای آنکه باغی خاصیت شفابخشی کارآمد و اثربخشی در مراکز درمانی داشته باشد، وجود مواردی که در بخش قبل تبیین شد، الزامی است؛ در ادامه به بررسی تطبیقی-تحلیلی هر یک از اصول فوق و خصوصیات باغ ایرانی از طریق مرور شواهد پرداخته می شود.

۳-۲-۱. مهیا نمودن امکان دسترسی به طبیعت و تعامل با آن

«به منظور اینکه باغ و فضای سبز بیشترین فایده درمانی را داشته باشد؛ لازم است پر از گل و گیاه باشد؛ گیاهانی داشته باشد که با تغییر فصل تغییر کنند ... گیاهان ممکن است به طور ناخودآگاه نماد مفاهیم خاصی باشند ... فضای سبز باید چشم انداز به آسمان و تغییر شکل ابرها نیز داشته باشد؛ استخرهایی که تصویر آسمان و درختها را در خود

که از این قضیه در روانشناسی نوین به عنوان اصلی بنام «حواس پرتی مثبت ۲۹» یاد می شود.

۳. قابلیت بکارگیری باغ ایرانی به عنوان باغ شفابخش در مراکز درمانی

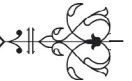
در این بخش، امکان بکارگیری باغ ایرانی را به عنوان باغ شفابخش، در مراکز درمانی، ارزیابی شده است. همانطور که در روش کار بیان شد؛ این مرحله از مطالعه شامل سه بخش است.

۳-۱. تبیین خصوصیات و ویژگی های یک باغ شفابخش برای مراکز درمانی

«باغ های شفابخش باغ هایی هستند که فقط کارکرد زیبایی-شناختی ندارند؛ بلکه به خاطر ارتباطی که با کاربر برقرار می کنند باعث شفای بیماری های جسمی و خصوصا روحی و روانی او شده و در مرتبه عالی تر از ایجاد بیماری در او جلوگیری می کنند» (نیکبخت، ۱۳۸۳). حال برای دستیابی به ویژگی ها و خصوصیات جامعی از باغ شفابخشی در مراکز درمانی، از طریق بررسی و مرور ادبیات موضوع انجام شده است.

در مطالعه ی قارپور مفهوم شفا و روش های مختلف شفا، شامل شفای معنوی، ذهنی، احساسی، اجتماعی و جسمی مورد بررسی قرار گرفته و پس از ارائه ی تعاریف مختلف از محیط شفابخش، انواع گوناگون آن شامل محیط مصنوع، نمادین، اجتماعی و طبیعی بررسی شده است (قارپور، ۱۳۸۳). در مطالعه ی نیکبخت به مؤلفه‌هایی جهت طراحی باغ های شفابخش اشاره شده که در آن ها عموماً تأکید بر جنبه ی ارتباط منظر با حواس انسان است (نیکبخت، ۱۳۸۳). امین زاده استفاده از خاصیت شفابخشی طبیعت را در زمینه ی شهری، بعنوان رهیافتی جهت ارتقاء سلامت شهرنشینان بررسی نموده؛ و سه اصل کلی را در طراحی باغ های شفابخش معرفی می نماید؛ که عبارتند از ۱. تماس با طبیعت و یا مشاهده منظر طبیعی ۲. ارضای نیازهای فردی و جمعی و ۳. شرایط آسایش محیطی (امین زاده، ۱۳۸۶). در دو مطالعه دیگر که توسط علمی و میکائیلی و همکار به انجام رسیده است با بررسی نظرات مارکوس، کاپلان ۳۰ و اولریش، به هفت مؤلفه در طراحی باغ های شفابخش اشاره

منعکس کنند و به بیماران یادآور شوند که زندگی جریان دارد» (مارکوس ۲۰۰۳، ۸۴-۸۸).

«باغ ایرانی مجموعه ای هماهنگ و زیبا از آب و گیاه، سایه روشن، رنگ، فضا، معماری و نقوش، بر پایه هندسه ای متین و آرام است» (نعیما ۱۳۸۶). باغ ایرانی پیوند عمیقی با گیاهان دارد و انتخاب و طرح کاشت گیاهان بی هدف انجام نمی شود؛ بلکه زیبایی، بسترهای کاشت و مصارف دارویی گیاهان همواره مدنظر است (خلیل نژاد ۱۳۸۴). همچنین در نتیجه ی استفاده از درختان خزان پذیر در طراحی باغ ایرانی، گذر زمان و تغییرات فصول کاملاً مشهود است (مهدی زاده سراج و نیکوگفتار ۱۳۹۰). گیاهان هر یک از نظر نمادشناسی معانی جالب توجهی دارند و آب به سه صورت راکد، روان و فورانی، حضور پررنگ و بامعنایی دارد (بمانیان و همکاران ۱۳۸۷). تعامل با طبیعت در لایه ی ظاهری آن، از طریق تحریک حواس صورت می گیرد. «در باغ های ایرانی در جای جای باغ تمام حواس پنج گانه می تواند با اجزاء و عناصر باغ در ارتباط باشد» (مهدی زاده سراج و نیکوگفتار ۱۳۹۰). صدای آب و پرندگان، حس شنوایی و رایحه و عطر گل ها و میوه ها حس بویایی و چشایی را جلب می کند؛ حرکت بر زمین نرم، به همراه احساس لطافت گیاهان و آب، در حرکت به سمت کوشک، حس لامسه ی انسان را متوجه خود می سازد. بنابراین به دلیل آنکه در باغ ایرانی غنای حسی وجود دارد؛ در یک زمان واحد تمامی حواس پنجگانه انسان در یک محیط تحت تأثیر قرار می گیرد (شاهچراغی ۱۳۸۸). «هنگام حضور انسان در باغ ایرانی تمامی حواس پنجگانه، در ادراک محیط به کار گرفته می شود. این موضوع نه تنها اتفاقی و یا برخاسته از ویژگی های طبیعت نیست؛ بلکه در باغ ایرانی، عناصر طبیعی و مصنوع به طرز ویژه ای متناسب با حواس پنجگانه انسان طراحی و مستقر شده اند. باید توضیح داد که در طبیعت بکر و دست نخورده نیز حواس پنجگانه انسان به کار گرفته می شود؛ اما در باغ ایرانی براساس خواست انسان حواس بینایی، شنوایی، بویایی، لامسه و چشایی، تحت تأثیر قرار می گیرد. حواس پنجگانه به صورت هدفمند و با بکارگیری تکنیک های

مشخص، به طرز متمایز و تشدید یافته ای (نسبت به طبیعت بکر) بکار گرفته می شود» (همان).

۳-۲-۲. ایجاد فرصت انتخاب کردن، خلوت گزیدن و تجربه کنترل بر امور

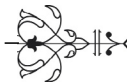
«بیماران با ورود به بیمارستان احساس می کنند دیگر کنترلی بر امور ندارند. استرسی که در نتیجه از دست دادن کنترل امور در بیمار ایجاد می شود در سیستم ایمنی بدن و تعادل فیزیکی بیمار تأثیر منفی دارد ... به منظور اینکه باغ با ایجاد احساس کنترل، در بیمار، استرس را کاهش دهد؛ باید قابل دسترس باشد و بیمار به نحوی که خود مایل است از آن بهره ببرد. بالاتر از همه ی این ها طراحی باغ باید امکان انتخاب به افراد بدهد انتخاب بین مکانی برای تنها بودن یا با دیگران بودن، نشستن در آفتاب یا سایه، چشم انداز وسیع یا بسته، نیکمتهای ثابت یا متحرک، و مسیرهای پیاده روی متنوع همه ی این ها احساس استقلال را تقویت می کند» (اولریش ۱۹۹۹، ۵۷-۲۷).

در باغ ایرانی تنوع فضایی فراوانی وجود دارد. مسیر اصلی فضایی بازتر و اجتماعی و مسیرهای فرعی فضایی خصوصی تر در اختیار کاربر قرار می دهد. مسیری در کنار آب یا زیر سایه درختان، طولانی تر یا کوتاه تر و ... «نظام ساختار هندسی باغ ایرانی، محورهای مستقیم و هدفمند را تعریف می کند که براساس تحقیقات انجام شده در روانشناسی محیط، این گونه مسیرها، احساس هدف دار بودن، تأمل و اکتشاف را به انسان می دهد. نظام جهت دهنده ی اصلی در باغ ایرانی به همراه نظام تمرکز حواس، محیط مساعد برای خلوت مطلوب، کسب آرامش و تأمل برای انسان پدید می آورد» (شاهچراغی ۱۳۸۸).

۳-۲-۳. ایجاد محیطی برای دور هم جمع شدن و تعامل اجتماعی

«تحقیقات نشان می دهد افرادی که روابط اجتماعی بالایی دارند؛ نسبت به کسانی که گوشه گیرند؛ از سلامتی و آرامش بیشتری برخوردارند. زیرا روابط اجتماعی قوی، بهبودی و رهایی از بیماری را تسهیل می کند. از این رو در محوطه های درمانی نسبت به فضاهایی برای ساعت های ملاقات طولانی، جمع های گپ و گفتگو و مکان های

باغ ایرانی از آنجایی که ریشه در فرهنگ باستانی و هم اسلامی دارد؛ همواره چهره‌ای آشنا برای یک ایرانی است و با عمق وجود او سخن می‌گوید؛ و از حیث آشنایی، نسبت به سایر الگوهای باغ‌سازی برای ما ارجحیت دارد.

۳-۲-۶. سکوت و دور بودن از سر و صدای مکانیکی و ماشینی

«اگر قرار باشد فضای سبز واقعاً ارزش درمانی داشته باشد لازم است سکوت نیز برقرار باشد. این امر در تقابل کامل با سروصدای داخل ساختمان قرار می‌گیرد ... افرادی که از محیط باغ استفاده می‌کنند باید آرامش را احساس کنند و بتوانند آواز پرندگان، صدای باد یا صدای فواره‌ی آب را بشنوند» (همان).

در اسناد فراوانی از آرامش و دل‌انگیزی فراوان محیط باغ ایرانی صحبت شده است. گیاهان موجود در باغ ایرانی و نحوه کاشت آنها همچنین حضور آب، تاثیر به‌سزایی در کاهش سروصدای دنیای بیرون از باغ دارد؛ و همانطور که از توصیفات سیاحان و بازدیدکنندگان از باغ بدست می‌آید؛ همواره محیط باغ سرشار از آرامش و صدای طنین انداز آب و پرندگان بوده است (نعیما ۱۳۸۶).

۳-۲-۷. آرامش و امنیت

محوطه‌ی باغ، باید امن باشد طوری‌که بیماران احساس نکنند که به اصطلاح در تنگ ماهی قرار دارند و دیگران به آنها خیره شده‌اند. آرامش باغ باید در حدی باشد که وقتی بیماران یا پرسنل برای استراحت به باغ می‌روند بتوانند در آرامش کامل چشم‌ها را ببندند یا در آفتاب دراز کشیده و چرتی بزنند؛ یا بتوانند در آفتاب یا سایه بنشینند ... نباید مخاطراتی نظیر گم شدن، افتادن، مسموم شدن و ... کاربران را تهدید نماید» (مارکوس و بارنس ۱۹۹۵).

با قرارگیری در فضای باغ ایرانی ادراکات ذهنی انسان به آسانی با فضا عجین و درک و فهم مکان بیشتر خواهد شد؛ که مرز این امر، احساس امنیت و عامل برقراری آرامش در فضا است (مهدی زاده سراج و نیکوگفتار ۱۳۹۰). هنرمند ایرانی همواره کوشیده تا باغی که او می‌آفریند همچون باغ‌های بهشتی، که در آموزه‌های دینی خود توصیفات و تفاسیر فراوانی از آن ارائه شده، باشد (پورجعفر و وثیق

انتظار جذاب، تمایل زیادی مشاهده می‌شود» (اولریش ۱۹۹۹، ۴۲).

در بازخوانی باغ ایرانی از منظر فرهنگی-اجتماعی، محیط باغ، فضایی برای تعاملات اجتماعی، گپ و گفتگو و نماد فرهنگی معرفی شده است (شاهچراغی ۱۳۸۸). همچنین می‌توان گفت که با توجه به ساختار هندسی باغ ایرانی، مسیر اصلی باغ فضایی عمومی و بازتر است و می‌تواند به مکانی برای تعاملات اجتماعی بدل شود.

۳-۲-۴. ایجاد فضایی برای تحرک فیزیکی (پیاده‌روی)

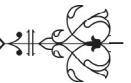
«ورزش و تمرین فواید جسمی و زیادی به دنبال دارد ... طراحی باغ به گونه‌ای باید باشد که مسیرهای پیاده روی کوتاه و بلند فراهم کند» (مارکوس ۲۰۰۳).

باغ ایرانی مسیرهای کوتاه و بلند زیبایی جهت پیاده روی و فعالیت‌های بدنی برای کاربران خود مهیا می‌سازد. میانکرت‌ها مسیرهای کوتاه‌تر و محور اصلی و طولی باغ مسیر بلندتری فراهم می‌آورد. همچنین می‌توان گفت که این مسیرها ویژگی دعوت‌کنندگی نیز دارند. «در باغ ایرانی نظام ساختار هندسی، محورهای حرکتی مستقیم و گاه متقاطع (عمود برهم) را معین می‌کند. حرکت مستقیم در محیط احساس هدف دار بودن، فوریت، تأمل به انسان می‌دهد. با توجه به ساختار باغ ایرانی جهت حرکت در آن از سمت پایین شیب به سمت بالا و در جهت خلاف جریان آب در حال گردش در باغ است. حرکت به سمت بالا در محیط، احساس اکتشاف، انگیزه برای بالاتر رفتن را به همراه دارد» (شاهچراغی ۱۳۸۸).

۳-۲-۵. آشنایی

«افراد به هنگام احساس نگرانی و تشویش، محیطی را ترجیح می‌دهند که آشنا و آرامش بخش باشد. یک بیمار افسرده ممکن است میلی به ترک کردن تختش نداشته باشد؛ یا یک بیمار نگران ممکن است محیط آشنای خانه را ترجیح دهد. همچنین کسانی که در محیط درمانی از کار زیاد، بیماری یا تشویش دچار استرس می‌شوند به فضای سبزی نیاز دارند که به خاطر محیط آشنایش، تسکین دهنده است» (مارکوس و بارنس ۱۹۹۵).

باغ ایرانی بر اساس فرم های باقاعده و تابع قوانین هندسی شکل گرفته است. قابلیت پیش بینی آنها می تواند به آسانی در ذهن ناظر، تکمیل و بازسازی شود؛ بطوریکه از پیچیدگی در ادراک بصری فضا پرهیز شده است (مهدی زاده و نیکوگفتار ۱۳۹۰). باغ ایرانی بدلیل هندسه ی خاص خود که راست گوشه و مربع می-باشد و وجود تقارن و سلسله مراتب، از خوانایی و شفافیت فضایی بالایی برخوردار است (تصویر ۶)؛ و این نظر نسبت به سایر الگوهای باغ سازی ممتاز می باشد.

۳-۲-۹. خلق ویژگی های مثبت و واضح

«اغلب هنگامیکه انسان ها دچار استرس می شوند؛ تمایل دارند بخشی از آن تشویش و نگرانی را به اشیاء یا افراد دور و برشان فراقکنی کنند. وقتی فرد با تعدادی محرک خارجی مواجه می شود؛ آن بخشی که با وضعیت عاطفی اش هماهنگی بیشتری دارد در مرکز توجهش قرار می گیرند ... در حالیکه هنر مفهومی ممکن است به نظر یک انسان عادی جالب و چالش برانگیز باشد؛ برای کسی که دچار استرس است ممکن است ترسناک یا تهدیدآمیز به نظر برسد ... بر این اساس در محیط درمانی که هدف کاهش علائم استرس است؛ لازم است عناصر باغ پیام مثبت و واضحی برای بیماران داشته باشند» (اولریش ۱۹۹۹، ۶۷-۷۱).

اغلب پژوهشگران تأکید می کنند «باغ (ایرانی) تا آن جا که ممکن است ساده و روشن شکل می گیرد و ابهامی «مادی» در رابطه انسان و فضا باقی نمی گذارد (میرفندرسکی ۱۳۸۳). «باغ ایرانی هم تجربه ای جسمانی و هم تجربه ای روحانی است. در آن رایحه گیاهان شاداب، نوای آب و پرندگان، بافت کاشی صاف و زمین مرطوب و مزه ی میوه های آفتاب پرورده، منظره ی گل ها و موزاییک های رنگارنگی را که در آینه حوض های آرام انعکاس یافته اند، برجسته است. این ویژگی ها همزمان در نمادین و انتزاعی ترین سطح و در مستقیم ترین سطح تجربی وجود دارند» (هردوک ۱۹۹۰، ۴۹). هنر باغ سازی ایران هنری حکیمانه و آرمان گرا و هدفمند معرفی شده که هیچ مناسبتی با هنر مفهومی و بدون مخاطب ندارد.

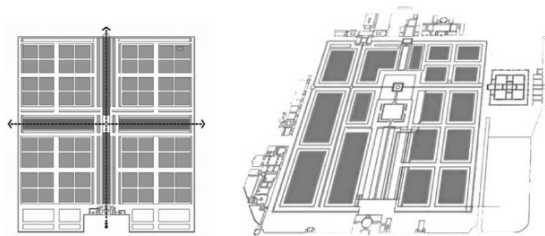
۱۳۸۷). در این توصیفات، ترس و عدم امنیت و مانند آن وجود ندارد. حال آنکه موارد مربوط به امنیت فیزیکی افراد بیمار و کم توان را با تدابیری در فضای باغ، می توان به اجرا درآورد. قابل ذکر است که از الگوی باغ ایرانی در طراحی فضای سبز درمانی یک مؤسسه ی مراقبت از سالمندان در کشور انگلستان استفاده شده است (تصویر ۵)؛ لازمه ی محوطه ی این دسته از بناهای درمانی امنیت و آرامش بالا می باشد که نشان دهنده ی قابلیت زیاد الگو باغ ایرانی در مهیا نمودن این ویژگی است.

تصویر ۵. مؤسسه ی مراقبت از سالمندان در انگلستان، استفاده از الگوی باغ ایرانی در طرح محوطه ی درمانی؛ (مأخذ: کوپر مارکوس ۲۰۰۵)

۳-۲-۸. خوانایی

«فضاهایی که در آنها، فرد با کمبود اطلاعات دریافتی یا افزایش بیش از حد اطلاعات رسیده به سیستم عصبی روبه رو می شود؛ در نتیجه ی اختلال در فرآیند ادراک، دچار استرس می گردد ... به همین منظور باید در طراحی باغ، فضایی خوانا و آرامش بخش خلق نمود» (مارکوس ۲۰۰۳).

تصویر ۶. دو طرح از باغ ایرانی، خوانایی در ساختار و هندسه ی باغ ایرانی؛ (مأخذ: منصور ۱۳۸۸)

نظر متخصصان در زمینه ی قابلیت بکارگیری باغ ایرانی به عنوان باغ شفابخش در مراکز درمانی پرداختیم. جدول ۲ میزان تطابق الگوی باغ ایرانی را با ویژگی های تبیین شده در بخش ۳-۱ نشان می دهد.

۳-۳. قابلیت بکارگیری باغ ایرانی به عنوان باغ شفابخش در مراکز درمانی - بر اساس نظر متخصصان

همانطور که در بخش روش کار توضیح داده شد، به بررسی

جدول ۲. میزان تطابق الگوی باغ ایرانی با ویژگی های تبیین شده برای باغ شفابخش؛ (مأخذ: نویسندگان)

ویژگی باغ شفابخش	میانگین نمره ی تطابق باغ ایرانی با ویژگی شفابخش	درصد تطابق باغ ایرانی با ویژگی باغ شفابخش
۱. مهیا نمودن امکان دسترسی به طبیعت و تعامل با آن	۴/۸۳ (۰±/۴۹*)	۹۶/۶ %
۲. ایجاد فرصت انتخاب کردن، خلوت گزیدن و تجربه کنترل بر امور	۳/۸۷ (۰±/۶۹)	۷۷/۴ %
۳. ایجاد محیطی برای دور هم جمع شدن و تعامل اجتماعی	۴/۶۵ (۰±/۵۷)	۹۳ %
۴. ایجاد فضایی برای تحرک فیزیکی (پیاده روی)	۴/۵۷ (۰±/۶۶)	۹۱/۴ %
۵. آشنایی	۴/۷۸ (۰±/۴۲)	۹۵/۶ %
۶. سکوت و دور بودن از سر و صدای مکانیکی و ماشینی	۴/۷۰ (۰±/۴۷)	۹۴ %
۷. آرامش و امنیت	۳/۹۱ (۰±/۶۶)	۷۸/۲ %
۸. خوانایی	۴/۹۱ (۰±/۲۸)	۹۸/۲ %
۹. خلق ویژگی های مثبت و واضح	۴/۳۵ (۰±/۸۳)	۸۷ %
میزان کلی تطابق**		۹۰/۱۳ %

* اعداد داخل پرانتز نشان دهنده ی انحراف معیار می باشد.

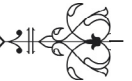
** نحوه ی محاسبه ی میزان کلی تطابق در روش کار توضیح داده شده است.

در این مطالعه دو ویژگی «ایجاد فرصت انتخاب کردن، خلوت گزیدن و تجربه ی کنترل بر امور» و «آرامش و امنیت» در باغ ایرانی، کمترین درصد تطابق (۷۸/۲ و ۷۷/۴ %) را از نظر متخصصان دارا هستند. البته به طور کلی درصد انطباق بیش از ۷۵ درصد نشان دهنده ی قابلیت بالا در مهیا نمودن ویژگی مورد نظر است؛ اما پایین تر بودن درصد تطابق این دو ویژگی نسبت به سایر ویژگی ها را، می توان به هندسه ی راست گوشه، تقارن و خوانایی بالای باغ ایرانی نسبت داد. در یک الگوی منظم هندسی تنوع فضایی کمتری نسبت به آنچه در طبیعت غیر مصنوع یا باغ ژاپنی مشاهده می شود، موجود است. با توجه به خوانایی و شفافیت بالای باغ ایرانی، فضاهای دنج و به

مهمترین نتیجه ی این بخش از مطالعه میزان بالای (۹۰/۱۳ %) انطباق باغ ایرانی با خصوصیات یک باغ شفابخش، از منظر متخصصان است. بیشترین درصد انطباق مربوط به ویژگی خوانایی می باشد (۹۸/۲ %؛ که باغ ایرانی را نسبت به برخی از الگوهای دیگر مانند باغ ژاپنی ممتاز می گرداند.

بر طبق نظر متخصصان پس از خوانایی، مهیا نمودن امکان دسترسی به طبیعت و تعامل با آن، مهمترین ویژگی باغ ایرانی، در این مطالعه است. دلیل آن را می توان پیوند عمیق باغ ایرانی با گیاهان و آب، تحریک تمامی حواس انسان توسط عوامل محیطی، انتخاب و کاشت هوشمندانه ی گیاهان دانست.

همچنین باغ ایرانی، بر مبنای ارزیابی اسناد موجود و نظر متخصصان، الگویی بسیار مناسب جهت بکارگیری در ایده‌های طراحی باغ شفابخش در بیمارستان‌ها می‌باشد. بیشترین درصد انطباق الگوی باغسازی ایرانی، با ویژگی‌های یک باغ شفابخش کارآمد، مربوط به خصوصیت خوانایی آن و سپس مهیا نمودن امکان دسترسی به طبیعت و تعامل با آن می‌باشد.

حال اگر تصمیم بر بکارگیری الگوی باغ ایرانی با کارکرد شفابخشی در مراکز درمانی باشد؛ برای افزایش اثربخشی و کارایی باغ، لازم است طراحان با نوآوری متعهدانه و اتخاذ راهکارهای هوشمندانه، عرصه‌های خصوصی را بهبود بخشیده و تنوع فضایی بیشتری را برای انتخاب در اختیار کاربر قرار دهند. همچنین تقویت و بهبود دو ویژگی «عرصه‌های خصوصی» و «تنوع فضایی» در باغ ایرانی، می‌تواند به عنوان موضوع مطالعاتی مفیدی، توسط علاقه‌مندان و پژوهشگران، مورد بررسی قرار گیرد.

دور از دیدرس عمومی کمتری شکل گرفته؛ و به طور کلی عرصه‌های خصوصی کمتری برای انتخاب توسط کاربران موجود است.

۴. نتیجه‌گیری

در منابع اسلامی مطالب فراوانی بر تأثیر مثبت طبیعت بر سلامت انسان، تأکید و تأیید دارد؛ و استفاده از آن در راستای شفابخشی انسان از بعد نظری امری به جا است. لذا ارتباط با طبیعت می‌تواند با هدایت منابع درونی درمان در انسان، در کنار علم پزشکی (منابع بیرونی درمان) نقش مثبتی ایفا نماید. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که این تأثیر می‌تواند بدلالی‌های همچون اشتراک در مبدأ و ساحات وجودی، و همچنین تحریک قوا و حواس انسان باشد. لذا اگر در طراحی بر تحریک حواس پنجگانه-ی انسان تأکید گردد؛ تأثیر طبیعت بر سلامت انسان اثربخش‌تر خواهد بود.

پی‌نوشت

۱. Horsburgh

۲. Malkin

۳. Ulrich

۴. Hartig

۵. Barach

۶. Dickerman

۷. Filarte

۸. Cooper Marcus

۹. Methodist

۱۰. MacRae

۱۱. Francis

۱۲. Barnes

۱۳. Link Tracing Sampling

۱۴. سوره حج، آیه ۶۲: «و تری الارض هامده، فإذا انزلنا عليها الماء اهتزت و ربّت و انبتت من كل زوج بهيج»

۱۵. التبيان في تفسير القرآن، ج ۸، ص ۱۰۸.

۱۶. سوره ق، آیه ۷: «و الارض مددناها و القينا فيها رواسي و انبتنا فيها من كل زوج بهيج».

۱۷. سوره نمل، آیه ۶۰: «و انزل لكم من السماء ماء فانبثنا به حدائق ذات بهجة»

۱۸. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۲۸۹، و ج ۷۳، ص ۹۴: «اربع يرضن الوجه: النظر الى الوجه الحسن، و النظر الى الماء الجاري، و النظر الى الخضرة و الكحل عند النوم».

۱۹. تحف العقول «ابن شعبه» مترجم عطایی؛ بحار ج ۱۰، ص ۲۴۶ و ج ۵۹، ص ۱۴۴ و ج ۷۵، ص ۲۹۱ و ج ۱۰۱، ص ۴۵ و با تعبیر «يجلون البصر» در ج ۷۶، ص ۲۹۱، الشوكاني، الفوائد المجموعه، ص ۲۴۱: «ثلاثة يجلين البصر، النظر الى الخضرة و النظر الى

الماء الجاری و.....»

۲۰. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۲۸۹: «الطيب نشره و العسل نشره، و الركوب نشره و النظر الی الخضره نشره»

۲۱. سوره فرقان، آیه ۴۸: «و انزلنا من السماء ماءً طهورا»

۲۲. همان، ج ۱۰، ص ۲۴۶ و ج ۵۹، ص ۱۴۴

۲۳. E.O. Wilson

۲۴. The Biophilia Hypothesis

۲۵. Wilson

۲۶. Kellert

۲۷. البته تعاند و تمانع بین قوا مربوط به نفوس معمولی است نفوس عالیه که به مقام جمع الجمع، واصل شده‌اند مظهر «لایشغله شان عن شان» شده تربیت قوه‌ای آنان را از همت به قوای دیگر باز نمی‌دارد.

۲۸. کتاب النفس، ص ۱۹۵ و ۱۹۶؛ النجاه، ص ۳۶۹ و ۳۷۰.

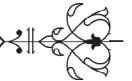
۲۹. Positive Distraction: این اصطلاح از دو بخش Distraction به معنی حواس پرتی و Positive به معنی مثبت تشکیل شده است. تعریف حواس پرتی عبارت است از ناتوانی در تمرکز توجه بر موضوع اصلی و توجه به پدیده های غیرمرتبط در محیط. این تعریف دارای ماهیتی منفی است؛ حال آنکه اصطلاح حواس پرتی مثبت که توسط محققانی نظیر Cooper اشاره به مفهومی مثبت دارد که در آن مؤلفه هایی از محیط، سبب تغییر جهت توجه فرد، از موقعیت ها و افکار منفی و مخرب به موارد غیر تنش زا می گردد (شپلی/Shepley، ۲۰۰۶).

۳۰. Steven & Rachel Kaplan

منابع

۱. ابن سینا. ۱۳۷۰. قانون. ترجمه عبدالرحمن شرفکندی. تهران: انتشارات سروش.
۲. امین زاده، بهناز. ۱۳۸۶. مناظر شهری: شفا بخشی و منظر درمانی با طبیعت. در سومین همایش ملی فضای سبز و منظر شهری. جزیره ی کیش. ایران.
۳. بمانیان، محمدرضا، علی اکبر تقوایی، و محمدرشید شهیدی. ۱۳۸۷. بررسی بنیادهای فرهنگی- محیطی در عناصر کالبدی باغ های ایرانی. علوم و تکنولوژی محیط زیست ۱(۱۰): ۱۰۳-۱۱۳.
۴. پورجعفر، محمدرضا، و بهزاد وثیق. ۱۳۸۷. تصویر باغ و عناصر منظر در قرآن با تأکید بر سوره الرحمن. باغ نظر (۵): ۹-۲۳-۳۴.
۵. خلیل نژاد، محمدرضا. ۱۳۸۴. باغ ایرانی منظری از حکمت ایرانی. ماهنامه پیام سبز (۴۲): ۱۱.
۶. رستمی، محمدحسن. ۱۳۸۵. سیمای طبیعت در قرآن. قم: انتشارات بوستان کتاب دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم.
۷. شاهچراغی، آزاده. ۱۳۸۸. تحلیل فرآیند ادراک باغ ایرانی براساس نظریه روانشناسی بوم شناختی. هویت شهر (۳): ۷۱-۸۵.
۸. علمی، شیما. ۱۳۸۸. باغ شفا بخش. <http://city-dream.blogfa.com/post.aspx.۱۵۸> (دسترسی ۱۳۸۹/۷/۸).
۹. فعالی، محمدتقی. ۱۳۷۶. ادراک حسی از دیدگاه ابن سینا. قم: دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم.
۱۰. قارپور، محمد. ۱۳۸۳. باغ های شفا بخش: بررسی رابطه میان شفا و محیط طبیعی. فصلنامه ی علوم محیطی (۱): ۴(۱): ۵۳-۷۴.
۱۱. گلشنی، مهدی. ۱۳۷۵. قرآن و علوم طبیعت. تهران: نشر مطهر.
۱۲. لنگ، جان. ۱۳۸۳. آفرینش نظریه معماری. ترجمه ی علیرضا عینی فر. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۳. مردمی، کریم. هاشم هاشم نژاد، کسری حسن نژاد، و ملیحه باقری. ۱۳۹۲. طراحی مبتنی بر شواهد برای مراکز درمانی. تهران: عصر کنکاش.
۱۴. منصوری، سیما. ۱۳۸۸. باغ های چهارگانه، ترجمان باورهای مقدس. صفه (۱۸): ۴۸: ۱۷-۳۰.
۱۵. مهدی زاده سراج، فاطمه، و عاطفه نیکوگفتار. ۱۳۹۰. بررسی تطبیقی راهکارهای دستیابی به آسایش، آرامش و تفکر در

- باغ‌های سنتی ایران و ژاپن. باغ نظر (۸): ۳۱-۴۲.
۱۶. میرفندرسکی، محمدمبین. ۱۳۸۳. باغ ایرانی چیست؟ باغ ایرانی در کجاست؟. در خلاصه مقالات نخستین همایش باغ ایرانی. تهران: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور.
۱۷. میکائیلی، علیرضا، و نسیم صحرایی نژاد. ۱۳۸۸. دهکده آرامش تدوین ضوابط و طراحی - نمونه موردی: پارک چیتگر تهران. علوم و تکنولوژی محیط زیست (۱۵): ۴: ۶۰۵-۶۱۵.
۱۸. نصر، سیدحسین. ۱۳۸۵. دین و نظم طبیعت. ترجمه‌ی ان‌شاله رحمتی. تهران: نشر نی.
۱۹. نعیم، غلامرضا. ۱۳۸۶. باغ‌های ایران. تهران: انتشارات پیام.
۲۰. نقره کار، عبدالحمید. ۱۳۸۷. نسبت مکتب اسلام با فلسفه هنر و زیبایی و آثار هنری. نشریه‌ی بین‌المللی علوم مهندسی ۱۹ (۶): ۱۱۱-۱۲۲.
۲۱. نیکبخت، علی. ۱۳۸۳. پزشکی در منظر سازی نوین: باغ‌های شفابخش. باغ نظر (۱): ۷۹-۸۲.
۲۲. هردوک، کلاوس. ۱۹۹۰. ساختار شکل در معماری اسلامی ایران و ترکستان. ترجمه‌ی واحد پژوهش و ترجمه مهندسان مشاور بانیان. ترجمه‌ی محمد تقی‌زاده مطلق. ویرایش محمدرضا نسرین. ۱۳۷۶. انتشارات بوم.

References

- Aminzadeh, Behnaz. 2007. Urban landscape: Healing and Landscape Therapy with Nature. In *Third National Conference on Green Space and Urban Landscape*, Kish, Iran.
- Barach, P., & Dickerman, K. N. 2006. Hospital Design Promoting Patient Safety. Paper Presented at *American Society for Healthcare Engineering International Conference*.
- Bemanian, Mohammadreza, Aliakbar Taghvaei, and Mohammadsharif Shahidi. 2008. Cultural and Environmental Construct in Persian Gardens. *Science and Technology in Environment* 10 (1): 103-113
- Cooper Marcus, C. 2003. Healing Havens. *Landscape Architecture* (August): 84-88.
- _____. 2005. Healing Gardens in Hospitals. Paper presented at *Architecture of Hospitals, Groningen, Netherlands*.
- _____ & M. Barnes. 1995. *Gardens in Health Care Facilities: Uses, Therapeutic Benefits, and Design Considerations*. Martinez, CA: The Center of Health Design.
- Fa'ali, Mohammadtaghi. 1998. *Sensual Perception from IbneSina Perspective*. Ghom: Qom Seminary Publicity Office.
- Francis, C., & Cooper Marcus, C. 1991. Places People Take Their Problems. Paper presented at *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the Environmental Design Research Association*, Oklahoma City, Environmental Design Research Association.
- Gharpoor, Mohammad. 2004. Healing Gardens: the Relationship Between Healing and Natural Environment. *Journal of Environmental Sciences* (1) 4: 53-74.
- Golshani, M. 1997. *Holy Quran and Natural Sciences*. Tehran: Motahhar Publishing.
- Hartig, T. 1993. Nature Experience in Transactional Perspective. *Landscape and Urban Planning* (25): 17-36.
- _____, M. Mang, & Evans, G. W. 1991. Restorative Effects of Natural Environment Experiences. *Environment and Behavior* (23): 3-36.
- Heredook, Klaus. 1990. *Shape in Islamic Architecture of Iran and Turkestan*. Translated by Traslate and Research Department of Baniian Consulting Engineers. Translated by Mohammad Taghizade. Edited by Mohammadreza Nasrin. Tehran: Boom Publications.
- Horsburgh, C. R. 1995. Healing by Design. *The New England Journal of Medicine* 333 (11): 735-740.
- Ibne Sina. 1993. *Ghanoon*. Translated by Abd al-Rahman Sharfkandi. Tehran: Soroosh Publications.
- Khalilnezhad, Mohammadreza. 2005. Persian Garden as Iranian Wisdom. *Monthly Journal of Payame Sabz* (42): 11.
- Lang, John. 2004. *Creation of Architectural Theory*. Translated by Alireza Eynifar. Tehran: Tehran University Publishing.
- MacRae, S. 1997. *Consumer Perceptions of the Healthcare Environment: An Investigation to Determine What Matters*.

- Preliminary report published by The Center for Health Design, Martinez, CA, and The Picker Institute, Cambridge, MA.
19. Malkin, J. 1992. *Hospital Interior Architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold.
 20. Mansoori, Sima. 2009. The Four Gardens: Interpretation of Sacred Beliefs. *Soffeh* (18) 48: 17-30.
 21. Mardomi, Karim, Hashem Hashemnezhad, Kasra Hassanpoor, and Malihe Bagheri. 2013. *Evidence-Based Design in Healthcare Facilities*. Tehran: Asre Kankash.
 22. Mehdizadeh Saradj, Fateme, and Atefe Nikoogoftar. 2011. A Comparative Study on Approaches to Achieve Tranquility, Calmness and Meditation in Traditional Gardens of Iran and Japan. *Bagh-e-Nazar* (8) 17: 31-42.
 23. Mikaeeli, Alireza, and Nasim Sahraeinezhad. 2009. Mediative Village- Case Study: Chitgar Park in Tehran. *Science and Technology in Environment* (15) 4: 605-615.
 24. Mirfendereski, Mohammadamin. 2004. What is Persian Garden? Where is Persian Garden?. In *First Conference of Persian Garden*. Tehran: Cultural Heritage, Handcrafts and Tourism Organization.
 25. Naeema, Gholamreza. 2007. *Gardens of Iran*. Tehran: Payam Publications.
 26. Nasr, Seyed Hossein. 2006. *Religion and Order of Nature*. Translated by InshaAllah Rahmati. Tehran: Ney Publishing.
 27. Nikbakht, Ali. 2004. Medicine in New landscaping: Healing gardens. *Baghe-e-Nazar* (1) 2: 79-82.
 28. Noghrehkar, Abd al-Hamid. 2008. The Relation Between Islam and the Theory of Space in Architectural Design. *International Journal of Engineering Science* (6)19: 111-122.
 29. Olumi, Shima. 2009. Healing Gardens. <http://city-dream.blogfa.com/post-158.aspx> (accessed September 30, 2010).
 30. Pourja'far, Mohammadreza, and Behzad Vasigh. 2008. Study of Various Landscape Elements in Quran with Respect to the Soreh-e al-Rahman. *Bagh-e-Nazar* 5 (9): 23-34.
 31. Rostami, Mohammadhasan. 2006. *Image of Nature in Holy Quran*. Ghom: Boostan-e Ketab Publishing of Qom Seminary Publicity Office.
 32. Shahcheraghi, Azade. 2010. Analysing the Perception Process of Persian Garden's Environment, According to the Echologic Psychological Theory. *HoviateShahr* (3) 5: 71-85.
 33. Shepley, M. M. 2006. The Role of Positive Distraction in Neonatal Intensive Care Unit Settings. *Journal of Perinatology* (26): S34-S37.
 34. Ulrich, R. S. 1984. View Through a Window May Influence Recovery from Surgery. *Science* 224 (4647): 420-421.
 35. _____. 1986. Human Responses to Vegetation and Landscapes. *Landscape and Urban Planning* (13): 29-44.
 36. _____. 1992. Effects of Interior Design on Wellness: Theory and Recent Scientific Research. *Journal of Healthcare Design* (3): 97-109.
 37. _____. 1992. How Design Impacts Wellness. *Healthcare Forum Journal* (20): 20-25.
 38. _____. 1992. *The Influences of Passive Experiences with Plants on Human Well Being and Health*. In D. Relf Ed., *The Role of Horticulture in Human Well-being and Social Development*. Portland, OR: Timber Press.
 39. _____. 1993. *Biophilia, Biophobia, and Natural Landscapes*. In Stephen R Kellert and Edward O Wilson Ed., *The Biophilia Hypothesis* pp. 74-137. Washington, D.C: Island Press/Shearwater.
 40. _____. 1999. Chapter 2, *Effects of Gardens on Health Outcomes: Theory and Research*. In Cooper Marcus C and M Barnes Ed., *NHealing Gardens: Therapeutic Benefits and Design Recommendations* : 27-86 . New York: John Wiley & Sons.
 41. _____. 2000. Influence of Garden on Health Outcomes. Paper Presented at *American Society of Landscape Architects Annual Meeting*, Therapeutic Gardens Forum, Missouri Botanical Garden.
 42. Wilson, E. O., & Kellert, S. 1995. *The Biophilia Hypothesis*. Washington, DC: Island Press.

Persian Garden as Healing Garden An Approach with Islamic Influences

Karim Mardomi *

Assistant Professor of the Faculty of Architecture & Urbanism, IUST, Tehran, Iran

Sedigheh Mirhashemi**

Researcher of Trauma Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Kasra Hassanpour***

PhD Candidate of the Faculty of Architecture & Urbanism, IUST, Tehran, Iran

Received: 06/01/ 2015

Accepted: 16/02/2015

Abstract

Background: Abundant studies have shown that, spending and attending long-hours in health centers is regarded as a stressful experience for patients, visitors, and staffs. Therefore, many researchers have considered and noticed using the nature in health centers as an approach to decrease environmental stresses and improving the environment quality. Their findings denote the issue that using landscape and creating the possibility to access the nature for users of health centers can provide a calming environment and also would be effective in patient's improvement process.

Objectives: Now in the present study, in order to emphasize the use of nature in the country's health centers and to have a more profound look to the issue, role of the nature in human's healing and its reason, have been investigated using Islamic resources and by applying a descriptive-analytic method. Then, to provide a practical approach the possibility of implementing Persian garden pattern, as a healing garden in hospitals, has been evaluated.

Methods: At first, comprehensive characteristics of a healing garden in hospitals were explained and then by reviewing and analyzing the related scientific literatures, conformity of these characteristics to a Persian garden pattern were investigated through two approaches. 1- Description and analysis of the existing library documents

2- investigation of the experts' attitude through a questionnaire.

Results: In the research findings, the effect of nature on human's health according to the Islamic sources was described and the causes of these effects were also mentioned. In the Islamic sources, abundant literature emphasizes and focuses on the positive effect of nature on human's health; and use of it for human's healing is theoretically a proper issue. Thus, relationship with nature can play a positive role by guiding the internal sources of treatment in human, along with the medicine (external treatment sources). Findings of the present study indicate that this effect may be due to some reasons such as a common

origin and existential domains and also stimulation of human's powers and senses. Therefore, if human's five senses emphasized in designing, effect of the nature on human's health would be more effective.

Healing gardens are those gardens which do not only have aesthetic function, but also due to the association they make with users, they lead in healing of physical and especially mental patients and at a higher level, they prevent from illness in the human. According to article reviews, the following nine features can be mentioned as the characteristics of a healing garden in hospitals:

1. Providing access to the nature and interaction with it
2. Creating an opportunity for selection, privacy and experience in having control over affairs
3. Creating an environment for getting together and social interaction
4. Creating a space for physical activity (walking)
5. Meeting others
6. Silence and being away from mechanical and machine noises
7. Peace and security
8. Readability
9. Creating positive and clear features

Comparative study of the pattern of Iranian gardens with the above-mentioned features was performed; based on the evaluation of the existing documents, Iranian garden is an appropriate pattern to be applied in design ideas of healing gardens in hospitals.

Subsequently, experts' views in this regard were investigated. According to the experts' view, the most important result of this section of the study is the high level conformity (90/13%) of the Iranian gardens to the characteristics of a healing garden. The highest percentage of conformity related to the readability feature (98/2%) that distinguishes Iranian gardens from other patterns such as Japanese gardens.

According to the experts, after readability, "providing the accessibility to the nature and interacting with it" is the most important feature of the Iranian gardens in the present study. The reason for this may be the profound association of the Iranian gardens with plans and water, stimulation of all human's senses by environmental factors, thoughtful selection and planting of flora.

In this study, two features of "creating an opportunity for selection, privacy and experience of having control over affairs" and "peace and security in Iranian gardens" had the lowest percentage of conformity (78/2 and 77/4%) based on the experts' view. Of course, in general, higher than 75 percent of conformity indicates a high capability in providing the intended feature; but the percentages of these two features being lower than other features can be attributed to the orthogonal geometry, symmetry and high readability of Iranian gardens. In a regular geometric pattern, there is a lower spatial diversity compared to what is observed in non-artificial nature or Japanese gardens. With respect to the high readability and clarity of the Iranian gardens, fewer cozy and far from public sight spaces have been formed; and generally speaking, there are fewer private areas to be chosen by users.

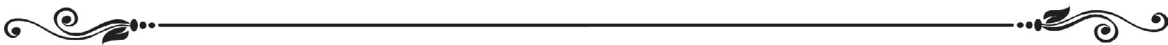
Discussion: Now, if it is decided to apply the pattern of Iranian gardens with a healing function in medical centers, in order to enhance the efficacy and efficiency of a garden, the designers are

required to improve private areas and provide users with more spatial diversity for selection with committed innovation and adoption of thoughtful solutions. Moreover, the interested people and researchers can investigate reinforcement and improvement of the two features of “private areas” and “spatial diversity” in Iranian gardens as a useful research issue.

Keywords: Human and Nature, Healing Garden, Persian Garden, Islamic resources, Hospital.

Managing Director: vice chancellor for
research-Iran University of Science and Technology

Editor-in-chief: Abdol Hamid Noghreh Kar

Administrative Director:

Mohammad Mannan Raeesi

Administrative assistant:

AmirHosein Yousefi / Fanela Memar Zanjani

Persian literary Editor:

Sara Motevalli, Mohammad Naghi Taskin Doost

English literary editor: Mojtaba Hakimollhi

Editorial Board Members:

Seyyed Gholam Reza Eslami: Associate Professor,
Tehran University

Hasan Bolkhari: Associate Professor, Tehran University

Mostafa Behzadfar: Professor,

Iran University of Science and Technology

Mohammad Reza Pourjafar: Professor,

Tarbiat Modares University

Mahdi Hamzeh Nejad: Assistant Professor,

Iran University of Science and Technology

Esmail Shieh: Professor, Iran University

of Science and Technology

Manoochehr Tabibian: Professor, Tehran University

Mohsen Faizi: Professor, Iran University

of Science and Technology

Hamid Majedi: Associate Professor, Science and

Research Branch, Islamic Azad University

Asghar Mohammad Moradi: Professor, Iran University

of Science and Technology

Gholam Hossein Memariyan: Professor, Iran University

of Science and Technology

Fatemeh Mehdizadeh: Associate Professor, Iran University

of Science and Technology

Mohammad Naghizade: Assistant Professor, Science and

Research Branch, Islamic Azad University

Ali Yaran: Associate Professor, Iran Ministry of Science,

Research and Technology

Design assistant: Eng AmirHosein Yousefi

Reviewers for Volume1, Number5:

Bahman Adibzadeh, Associate professor, Shahid
Beheshti University

Ali Asadpoor: Lecturer, Shiraz Art University

Mohammad Reza Bemanian: Professor, Tarbiat
Modares University

Parisa Hashempoor: Assistant Professor, Tabriz
Islamic Art University

Heidar Jahan Bakhsh: Assistant Professor, Payam
Noor University

Mahdi Khakzand: Assistant professor, Iran
University of Science and Technology

Gholam Hosein Memarian: Professor, University
of Science and Technology

Abolfazl Meshkini: Assistant professor, Tarbiat
Modares University

Salahedin Molanaei: Assistant Professor,
University of Kurdistan

Asghar Moradi: Professor, Iran University of
Science and Technology

Masood Nari Qomi: Lecturer, Kashan University

Mohammad Manan Raeesi: Assistant Professor,
Iran University of Science and Technology

Ali Mohammad Ranjbar kermani: Assistant
Professor, Qom University

Hasan Sajadzadeh: Assistant professor, Hamedan
Bu-Ali University

Ali Akbar Taghvaae: Associate professor, Tarbiat
Modares University

Behzad Vasiq: Assistant Professor
Jondy Shapoor University

Mohammad Hosein Zakari: Assistant professor,
Shiraz University

▣ **Mosque design patterns in contemporary architecture**

Mohammadjavad Mahdaveinejad / Mohammad Mashayekhi / Monireh Bahrami

▣ **Tuba concept's role in formation of illustrious Safavid domes**

Hadi Safaeipour / Gholam Hossein Memarian / Mommad Reza Bemanian

▣ **The Concept of Persistence in Islamic Architecture and comparing it to the Concept of Sustainability in Contemporary Architecture**

Faezeh Shafiyani Daryani / Mohammadreza Pourjafar / Alireza Ghobadi

▣ **Persian Garden as Healing Garden An Approach with Islamic Influences**

Karim Mardomi / Sedigheh Mirhashemi / Kasra Hassanpour

▣ **Chaharsofeh Pattern Typology at Iranian Architecture and Its Evolution**

Asadollah Jodaki Azizi / Seyyed Rasool Mousavi Haji / Reza Mehrafarin

▣ **Reviewing the characteristics of the entrance as a articulation and visual privacy in adjacent public space Case study; Laft port**

Mehran alialhesabi / Abolfazl ghorbani

▣ **Deciphering of Immovable Inscription Documents in World Heritage of Tabriz Historic Bazaar Complex**

Hossein Esmaeili Sangari / Vahid Eilaei